

Langer doorwerken in Europa?

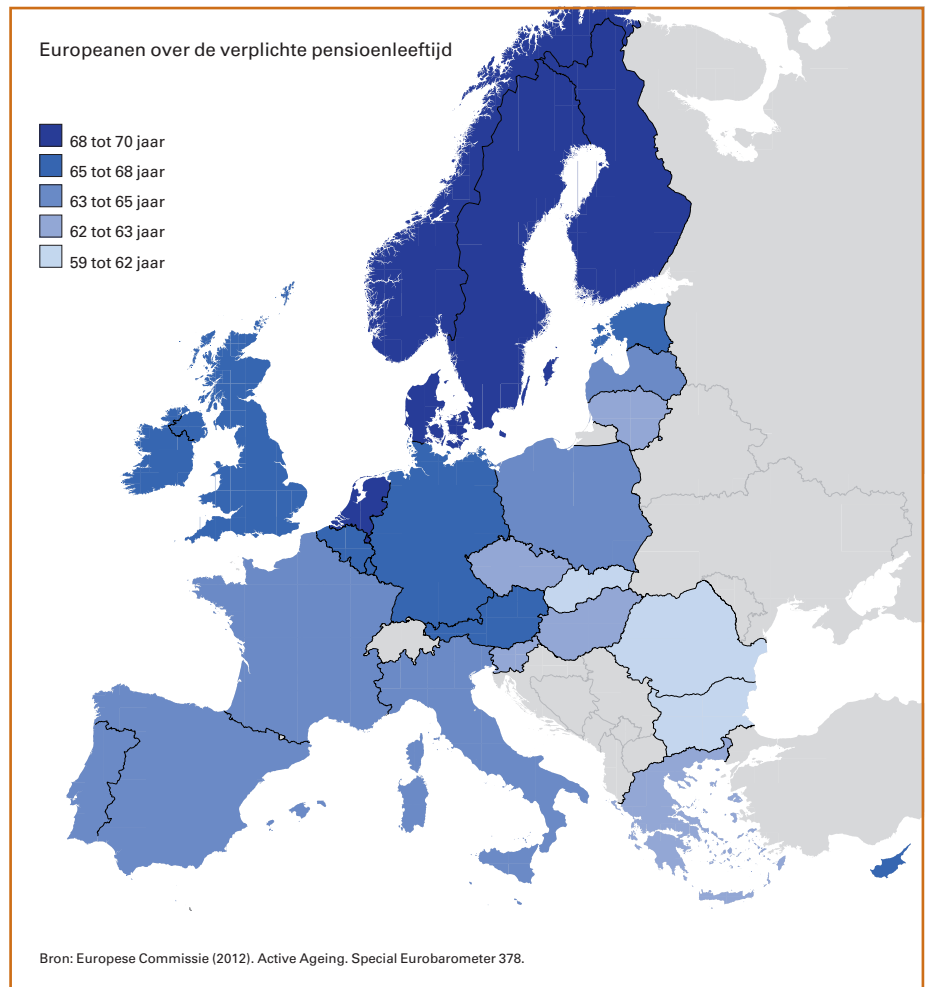
WIETEKE CONEN EN HANNA VAN SOLINGE

Als gevolg van de vergrijzing zullen de kosten van onze welvaartsstaat stijgen. Ook zal het arbeidsaanbod op termijn afnemen. Sinds het midden van de jaren negentig staat daarom de verhoging van arbeidsdeelname van (onder andere) ouderen hoog op de agenda van de Nederlandse en Europese beleidsmakers. Maar hoezeer beleidsmakers ook overtuigd zijn van de noodzaak tot langer doorwerken, uiteindelijk zijn het werknemers die samen met hun werkgever alle plannen in de praktijk moeten gaan brengen. Wat vinden werknemers van de plannen over de verhoging van de pensioenleeftijd?

Langer doorwerken is een veel bediscussieerd onderwerp in Europa. Naast structurele ingrepen om vervroegde uittreding tegen te gaan – zoals wijzigingen in regelingen rond vervroegd pensioen, (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid en werkloosheid – is nu ook de hoogte van de officiële pensioenleeftijd onderwerp van debat. In het recent afgesloten ‘Lenteakkoord’ is bepaald dat de pensioenleeftijd in Nederland de komende drie jaar trapsgewijs omhoog gaat. Tot 2015 zal er ieder jaar een maand bijkomen. Daarna volgen drie jaarlijkse stappen van twee maanden. In 2019 komen er nog eens drie maanden bij en komt de pensioenleeftijd op 66. Uiteindelijk zal de AOW-leeftijd in 2023 op 67 jaar komen en verder worden gekoppeld aan de levensverwachting. Sommige landen, zoals Duitsland en Groot-Brittannië, gingen al eerder over tot een (stapsgewijze) verhoging van de pensioenleeftijd. De plannen raken vaak een gevoelige snaar. Werknemers die altijd hadden gedacht vervroegd te kunnen stoppen met werken, zien het pensioen uit zicht raken.

De Europese Unie peilde begin 2012 in het kader van het ‘*Europees Jaar van actief ouder worden en solidariteit tussen generaties*’ het draagvlak voor een verhoging van de pensioenleeftijd. In het zogenaamde Eurobarometer-onderzoek dat in alle EU-lidstaten wordt gehouden is gevraagd in hoeverre men het eens is met de stelling dat de pensioenleeftijd in het land verhoogd moet worden in de periode tussen nu en 2030. De resultaten leveren een interessant beeld op, waarbij vooral de grote regionale verschillen binnen Europa de aandacht trekken. In Engeland, Ierland, Nederland en Denemarken is meer dan de helft van de bevolking het er over eens dat een verhoging noodzakelijk is. Met name in de Oost-Europese landen voelt men echter weinig voor een verhoging. In Roemenië en Bulgarije bijvoorbeeld is minder dan 10 procent van de bevolking van mening dat dit een noodzakelijke ingreep is. Dit is aan de ene kant opmerkelijk, omdat het landen zijn met een al relatief lage officiële pensioenleeftijd (63 jaar). Aan de andere kant zijn het ook landen met een relatief lage gemiddelde levensverwachting.

In het Eurobarometer-onderzoek is ook gevraagd naar wat in de ogen van de deelnemers de verplichte pensioenleeftijd zou moeten zijn - indien ze voorstander zijn van een verplichte pensioenleeftijd. Ook hier tekenen zich interessante

verschillen af. In de Noord-Europese landen en Nederland vindt men dat werknemers het langst zouden kunnen doorwerken: de verplichte pensioenleeftijd die men hier in gedachten heeft ligt gemiddeld tussen 68 en 70 jaar. In de meeste Oost-Europese landen heeft men hier een totaal andere kijk op. Men denkt daar gemiddeld aan een verplichte pensioenleeftijd tussen de 59 en 62 jaar (Roemenië, Bulgarije, Slowakije) of tussen de 62 en 63 jaar (Litouwen, Tsjechië, Hongarije). Ook in de Zuid-Europese landen is er weinig ondersteuning voor een verplichte pensioenleeftijd van boven de 65 jaar.

Drs. W.S. Conen, NIDI en Universiteit Utrecht, Faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie, e-mail: conen@nidi.nl en **Dr. ir. H van Solinge**, NIDI, e-mail: solinge@nidi.nl